

УДК 332.3
JEL: B52; H12; O12; O17; R20; R50; R58
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-78-84>

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

©2023 ПЕРЕПЕЛЮКОВА О. В.

УДК 332.3
JEL: B52; H12; O12; O17; R20; R50; R58

Перепелюкова О. В. Особливості інституціонального забезпечення територіальної організації господарства України в повоєнний період

У статті проаналізовано структуру інституціонального забезпечення територіальної організації господарства України. Виокремлено особливості здійснення своїх повноважень територіальними громадами та регіональними органами влади в умовах військової агресії. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Досліджено склад інституціонального забезпечення територіальної організації господарства України. Визначено основні проблеми, з якими зіштовхнулися територіальні громади різних регіонів після повномасштабного вторгнення з боку росії. Визначено, що в період бойових дій більшість населення окупованих і прифронтових регіонів вимушені були тимчасово змінити своє місце проживання як у межах держави, так і виїхати за кордон. За період проведення воєнних дій відбулося значне зниження рівня валового внутрішнього продукту та обсягів реалізації промислової продукції, що негативно вплинуло на економічний стан держави. Такі тенденції пояснюються тимчасовою окупацією промислових регіонів та руйнуванням промислових об'єктів. Досліджено діяльність державних і регіональних органів влади в питаннях сприяння економічному розвитку та соціальної підтримки населення в період воєнних дій. Обґрунтовано, що для повноцінного відновлення зруйнованих територій необхідно створити відповідні умови на інституційному рівні, які б сприяли забезпеченню прозорості, відкритості, ефективності запроваджуваних заходів. Установлено, що вжиття заходів з відновлення не реалізується в повному обсязі через безпекову ситуацію на багатьох напрямках. Основна проблема – це велика кількість замінювання територій, що становить загрозу життю населення, тому ні житловий фонд, ні промислові об'єкти не можуть відновлюватися на таких територіях до їх повного розмінування. Було виокремлено загальні напрями розвитку інституціонального забезпечення територіальної організації господарства в умовах повоєнного відновлення країни. Обґрунтовано, що залучення міжнародних грантів, підтримки міжнародних фондів та програм щодо розвитку малого та середнього бізнесу допомагає здійснювати розвиток такого підприємництва в західних регіонах країни, оскільки внутрішньо переміщені особи змогли відкрити там підприємства, тим самим підтримуючи економіку регіону та соціальну складову.

Ключові слова: повоєнне відновлення, територіальна організація господарства, інституціональне забезпечення, соціально-економічний стан регіонів.

Рис.: 4. **Бібл.:** 10.

Перепелюкова Олена Василівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: lena.perpelukova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0385-4047>

UDC 332.3
JEL: B52; H12; O12; O17; R20; R50; R58

Perepelukova O. V. The Features of Institutional Provision of the Territorial Organization of the Economic Management of Ukraine in the Post-War Period

The article analyzes the structure of institutional provision of the territorial organization of the economic management of Ukraine. The peculiarities of exercising their powers by territorial communities and regional authorities in the context of military aggression are allocated. The regulatory and legal provision for the activities of local self-government bodies under martial law is analyzed. The composition of the institutional provision of the territorial organization of the economic management of Ukraine is studied. The main problems faced by territorial communities in different regions after the Russian full-scale invasion are identified. It is determined that during the period of hostilities, the majority of the population of the occupied and frontline regions were forced to temporarily change their place of residence both within the country or go abroad. During the period of hostilities, there was a significant decrease in the level of gross domestic product and sales of industrial products, which negatively affected the economic situation of the State. Such tendencies are explained by the temporary occupation of industrial regions and the destruction of industrial facilities. The activities of national and regional authorities in promoting economic development and social support of the population during active hostilities are studied. It is substantiated that for the full recovery of the destroyed territories, it is necessary to create appropriate conditions at the institutional level, which would contribute to ensuring transparency, openness, and effectiveness of the implemented measures. It is determined that the recovery measures are not being implemented in full due to the security situation in many areas. The main problem is a large amount of mined territory, which poses a threat to the lives of the population, so neither the housing stock nor industrial facilities can be restored in such areas until they are completely de-mined. The general directions of development of institutional provision for the territorial organization of the economic management in the conditions of post-war recovery of the country are allocated. It is substantiated that the attraction of international grants, support of international funds and programs for the development of small and medium-sized enterprises helps to develop such entrepreneurship in the western regions of the country, since internally displaced persons were able to open enterprises there, thereby assisting the region's economy and providing the social component.

Keywords: post-war recovery, territorial organization of the economic management, institutional provision, socioeconomic condition of regions.

Fig.: 4. **Bibl.:** 10.

Perepelukova Olena V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: lena.perpelukova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0385-4047>

Криза, з якою зіштовхнулася Україна починаючи з лютого 2022 р., стала для держави найбільшим викликом за останні десятиріччя. Найбільші гостро постали проблеми регіонального розвитку та суспільної стабільності. У цей період ефективно працювала вертикальна гілка влади в питаннях прийняття важливих рішень щодо опору вторгненню російської федерації, значне навантаження полягло саме на територіальні громади. Основними завданнями у громадах було забезпечення допомоги військовим, мешканцям громад, вимушеним переселенцям, утримання територіальної оборони, а також підтримка функціонування бізнесу, органів влади, інфраструктурне забезпечення процесів функціонування територій.

Процеси децентралізації влади та напрями досягнення сталого розвитку є ключовими аспектами інституціонального забезпечення територіальної організації господарства в Україні в період повоєнного відновлення. На період воєнних дій в Україні було змінено політику місцевого самоврядування – було створено військові адміністрації в усіх регіонах і частині громад, що дозволило їм функціонувати в умовах воєнних дій. Сьогодні актуальними постають питання відновлення інституціонального забезпечення організації господарства України в період повоєнного відновлення з урахуванням тих викликів і загроз, що виникли на початку воєнних дій. З урахуванням отриманого досвіду в повоєнний період органи влади повинні формувати свою політику в нових умовах відбудови територій.

Напрями інституціонального забезпечення територіальної організації господарства висвітлені в працях багатьох українських учених, серед яких можна виокремити роботи О. Амоші, М. Бутка, В. Гейця, М. Долішнього, М. Кизима, С. Тульчинської, М. Хвесика та інших. Проте, незважаючи на ґрунтовність досліджень, дана тематика в умовах повоєнного відновлення потребує подальшого вивчення.

Мета статті полягає у визначенні особливостей інституціонального забезпечення територіальної організації господарства України в період повоєнного відновлення.

Якщо розглядати в загальному вигляді, то інституціональне забезпечення включає в себе різні організаційні, законодавчі, регуляторні механізми, які регулюють господарську діяльність на різних рівнях територіальної організації, забезпечуючи функціонування економіки та розвиток суспільства. Основні аспекти інституціонального забезпечення територіальної організації включають в себе такі складові (рис. 1).

Інституціональне забезпечення України є складною та різноманітною системою, яка сприяє розвитку економіки та забезпеченню прав та інтересів різних суб'єктів господарської діяльності на території України. Основні його складові сприяють розвитку держави та дотриманню прав і свобод громадян.

Регулювання всіх процесів (економічних, правових, міжнародних, інституційних) на різних рівнях влади (державному, регіональному, місцевому) сприяють підтримці її соціально-економічної життєдіяльності. За період незалежності інституційні реформи зазнали багатьох змін у питаннях територіальної організації господарства. Сьогодні організація діяльності органів місцевого самоврядування підпорядкована дії ряду законів та нормативно-правових актів, які діють на період воєнного стану [2–4; 10].

В умовах воєнних дій більшість територіальних громад у нових умовах створюють і реалізують на практиці принципи та норми міжнародних законодавчих актів у сфері місцевого самоврядування, що допомагає їм функціонувати в умовах жорсткої війни. Реалізація діяльності органів місцевого самоврядування здійснюється відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», а також до повноважень, наданих іншими нормативно-правовими актами та законами.

Для місцевих органів влади та територіальних громад в умовах бойових дій постали завдання критичного соціального й економічного забезпечення населення та життєдіяльності громад.

У зв'язку з активними бойовими діями та тимчасовою окупацією частини території України велика кількість населення вимушена була переміститися в інші регіони для забезпечення своєї безпеки та життя. Тому особливого навантаження отримали прикордонні громади, громади західних і центральних регіонів країни, в яких ведуться менш активні бойові дії. У регіональному розподілі кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у березні 2022 р. становила 6,47 млн (рис. 2). Станом на 23.01.2023 р. внутрішньо переміщених осіб було 5,52 млн. Найбільша кількість ВПО спостерігалася на початку повномасштабного вторгнення (березень – травень 2022 р.), оскільки саме в цей період велися активні бойові дії на північному, східному та південному напрямках. Частина північних регіонів була під окупацією. За таких умов населення вимушено було переміститися в більш спокійні регіони. Після деокупації частина населення почала повертатися до свого житла (з квітня-травня 2022 р.). Тож кількість внутрішньо переміщених осіб станом на квітень 2023 р. значно зменшилася порівняно з аналогічним періодом 2022 р.

Станом на 30.04.2023 р. кількість внутрішньо переміщених осіб складала 3,62 млн (рис. 3). Серед регіонів, в яких найбільша кількість ВПО в межах усього регіону, є Харківська обл. (483,18 тис. осіб), Дніпропетровська обл. (379,85 тис. осіб), Київська обл. (331,68 тис. осіб), Львівська обл. (237,06 тис. осіб), Полтавська обл. (190,776 тис. осіб).

Якщо розглядати економічні наслідки воєнних дій в Україні, то, за офіційними даними Державної служби статистики, за цей період відбулося зниження

Рис. 1. Склад інституціонального забезпечення територіальної організації господарства України

Джерело: узагальнено автором на основі [7].

загальних економічних показників валового внутрішнього продукту та реалізації промислової продукції (рис. 4, рис. 5).

Так, за наведеними даними можна зробити висновок, що у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулося зниження ВВП на 5%, реалізація обсягів промислової продукції знизилась на 40%. Така ситуація пояснюється тим, що на сьогодні під тимчасовою окупацією знаходиться велика частка промислових підприємств у Донецькій, Луганській, Запорізькій, Харківській областях. Деякі з них вимушені були через руйнацію та обстріли повністю зупинити свою діяльність. Обстріли та знищення транспортної інфраструктури ускладнили транспортування та експорт продукції промислового призначення за кордон. Зупинка великої кількості промислових і виробничих об'єктів у прифронтових регіонах і в тих, де ведуться активні бойові дії, призвела до збільшення рівня безробітного населення, що негативно впливає на еко-

номічний і соціальний рівень у державі та збільшує навантаження на бюджет.

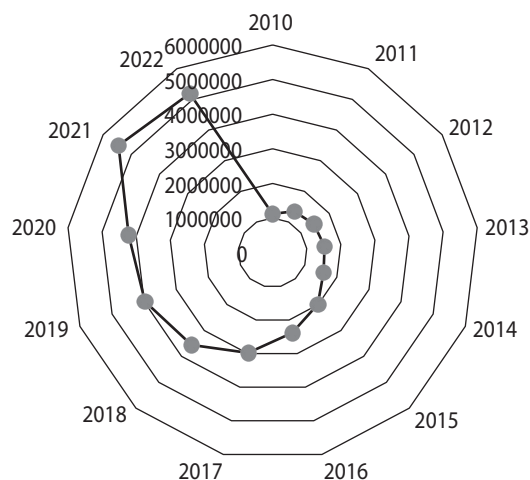

Рис. 4. Динаміка ВВП за період 2010–2022 рр.

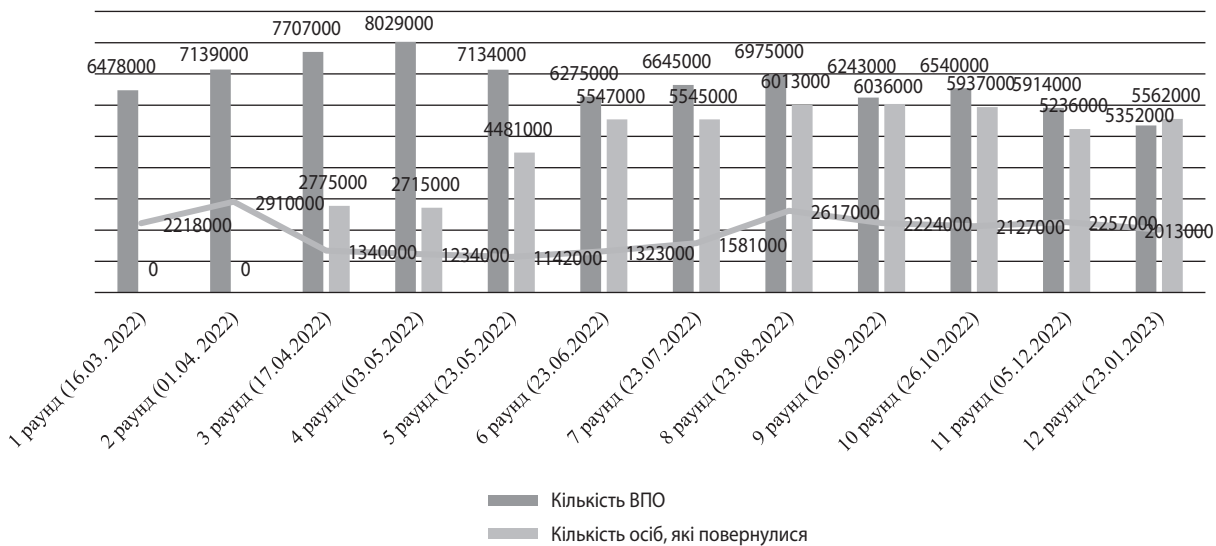

Рис. 2. Кількість внутрішньо переміщених осіб за період березень 2022 р. – січень 2023 р. (осіб)

Джерело: узагальнено автором на основі [5].

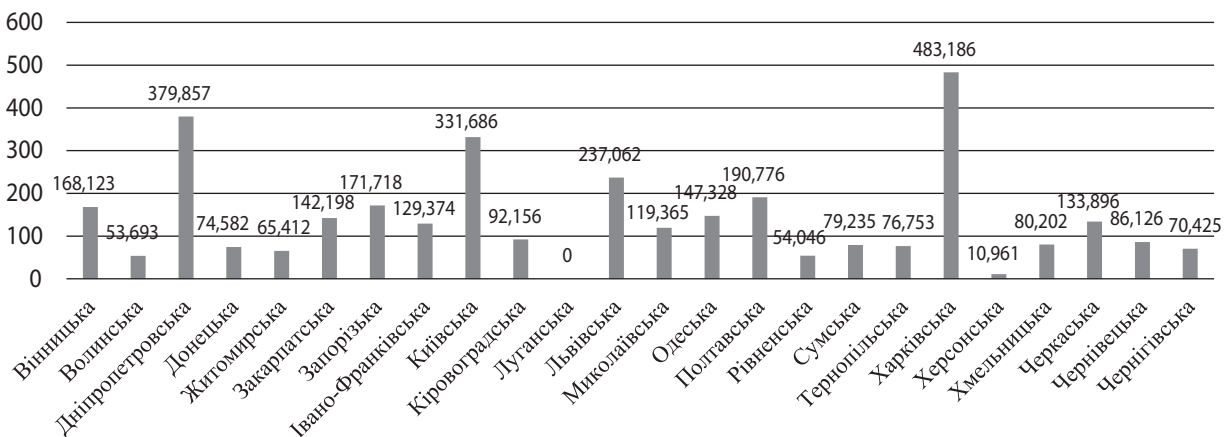

Рис. 3. Кількість внутрішньо переміщених осіб станом на 30.04.2023 р. (тис. осіб)

Джерело: узагальнено автором на основі [5].

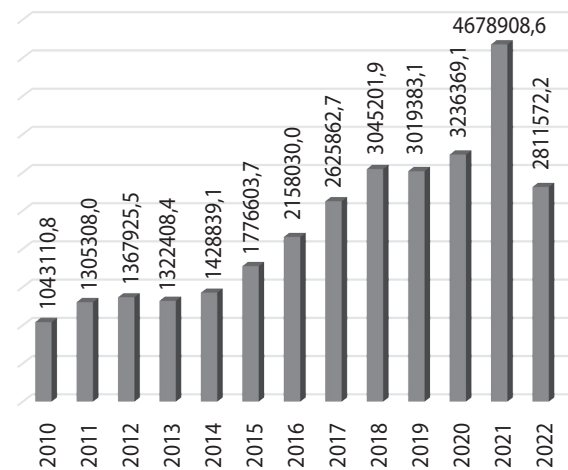

Рис. 5. Динаміка обсягу реалізованої (млн грн) промислової продукції за період 2010–2022 рр. (млн грн)

Джерело: узагальнено автором на основі [8].

Для стабілізації ситуації та підтримки економіки та соціальної складової державні та місцеві органи влади розробили та запровадили відповідні пільгові умови функціонування малого та середнього бізнесу. Така підтримка досить актуальна для всіх регіонів держави. На основі залучення міжнародних грантів, підтримки міжнародних фондів та програм щодо розвитку малого та середнього бізнесу здійснюється розвиток такого підприємництва в західних регіонах, оскільки внутрішньо переміщені особи змогли відкрити там підприємства, тим самим підтримуючи економіку регіону та соціальну складову. Завдяки відкриттю таких малих підприємств знижується рівень безробіття населення, що позитивно впливає на соціальну напругу в суспільстві, послаблюючи її.

Громади за рахунок державних програм і залучення іноземних інвесторів в деокупованих регіонах почали відновлювати зруйновані об'єкти інфраструктури та житлового фонду – для створення умов повер-

нення населення до своїх домівок. Сьогодні держава спільно з регіональними органами влади реалізує ряд програм іпотечного кредитування для населення з пільговими умовами кредитування, що дає змогу певній частині населення отримати своє власне житло (Державна програма доступної іпотеки «ЄОселя») [1].

Для повноцінного відновлення держави та її регіонів уже сьогодні перед урядом і місцевими органами влади постає питання розробки відповідного інструментарію та механізмів щодо відновлення територій. Перші кроки на цьому шляху були зроблені на основі прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» (зі змінами) в липні 2022 р. [10]. Згідно з даним Законом передбачалося вдосконалення державної регіональної політики з урахуванням викликів та загроз, які постали перед громадами та регіонами за період воєнних дій. Для досягнення поставленої мети необхідно змінити ключові аспекти державної політики, а саме: у фінансуванні, стратегічному плануванні, моніторингу відновлення територій та їх розвитку. Для реалізації цієї мети було впроваджено ряд інституціональних заходів щодо відновлення та розвитку критичної інфраструктури територіальних громад і регіонів. У рамках реалізації даних напрямів необхідно більше уваги приділяти проблемам на містах, тобто територіальні громади повинні розробляти власні стратегії та плани щодо власного відновлення, оскільки така оцінка втрат і пошкоджень буде більш об'єктивною та максимальною.

З урахуванням особливостей кожної громади регіону доцільно розробляти кожній громаді власні Стратегії розвитку з огляду на свій ресурсний потенціал і стан руйнації об'єктів інфраструктури, демографічні та виробничі показники. Згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» було запропоновано виокремлення чотирьох функціональних типів територій для відновлення (території відновлення; полюси економічного зростання; території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку). Залежно від того, до якого функціонального типу буде віднесено територію, залежатиме рівень фінансової підтримки та першочерговість її отримання для відновлення.

Проте залишається дискусійним питання щодо методики визначення, до якого саме функціонального типу слід віднести ту чи іншу територію, оскільки затвердженого єдиного механізму на сьогодні не має.

Варто розширити повноваження Агенції регіонального розвитку в питаннях реалізації програм державної регіональної політики. Для прозорості використання коштів для відновлення інфраструктурних об'єктів та житлового фонду необхідно ство-

рити відкриті дані про хід використання коштів та етапність реалізації проектів з відновлення. Такий підхід позитивно вплине на загальний інвестиційний потенціал держави серед міжнародних партнерів та сприятиме більш активній участі інвесторів в проєктах щодо відновлення територій. Адже сьогодні негативним явищем, яке знижує ступінь зацікавленості інвесторів, є високий рівень корупції на всіх рівнях державної та регіональної влади.

Для повноцінного відновлення зруйнованих територій передусім необхідно створити відповідні умови на інституційному рівні, які б сприяли забезпеченню прозорості, відкритості, ефективності запроваджуваних заходів.

З цією метою доцільно виокремити певні інституціональні напрями, які сприятимуть регіональному розвитку та відбудові територій [6]. До основних інституціональних напрямів можна віднести такі:

- ✦ *розвиток децентралізації*, який сприяє більш ефективному реагуванню на місцеві потреби та можливості, ніж рівень центрального уряду, оскільки місцеві органи влади більш обґрунтовано та конкретно можуть виокремити свої потреби та можливості;
- ✦ *надання фінансової підтримки регіонам і громадам* шляхом створення клімату для залучення грантів, субсидій, міжнародних програм розвитку та відбудови, спільних проєктів;
- ✦ *розвиток регіональної політики в частині формування власних стратегій на рівні громад*, що активізує акумулювання зусиль і ресурсів на відновлення конкретних територій;
- ✦ *підтримка та сприяння розвитку підприємництва* на основі створення умов для його функціонування та розвитку з боку держави шляхом надання податкових пільг, кредитних канікул, участі у грантах і програмах для залучення фінансування;
- ✦ *забезпечення доступу до освіти та підвищення кваліфікації в регіонах*, що сприятиме залученню фахівців до нових робочих місць, дозволить знизити рівень безробіття населення, що позитивно впливає на розвиток територій у соціально-економічному плані;
- ✦ *розвиток і відновлення транспортної, енергетичної інфраструктури для розвитку бізнесу та суспільства*, що сприятиме поліпшенню надання послуг населенню, взаємодії в просторовій співпраці між регіонами та державою;
- ✦ *залучення мешканців громад і регіонів до процесів прийняття рішень та реалізації проєктів з відбудови територій*, підтримка ініціативи знизу вгору, що позитивно впливає на імідж влади.

Ці інституціональні напрями можуть використовуватися в різних комбінаціях, які є більш доречними й ефективними в кожному окремому регіоні, та сприяти відновленню територій і сталому регіональному розвитку.

Проте на сьогодні реалізація заходів з відновлення не реалізується в повному обсязі через безпекову ситуацію на багатьох напрямках [9]. Основна проблема – це велика кількість замінованих територій, що становить загрозу життю населення, тому ні житловий фонд, ні промислові об'єкти не можуть відновлюватися на таких територіях до їх повного розмінування. За даними агентства Top Lead, сьогодні в Україні заміновано близько 8 млн га полів. Через постійні обстріли та окупацію частини територій в Україні створилося найбільше мінне поле у світі загальною площею 250 тис. км². На їх розмінування необхідна велика кількість часу та засобів, яких в Україні наразі недостатньо.

Наступним важливим кроком є розвиток програм соціальної та гуманітарної підтримки для уразливих верств населення. Така підтримка сприятиме поверненню з-за кордону трудових ресурсів, зниженню рівня міграції. З боку держави та профільних міністерств необхідно розробити відповідні механізми реструктуризації проблемних кредитів, підтримки громадян, які не в змозі відповідати за своїми зобов'язаннями.

Знищення промислових об'єктів призвело до суттєвих втрат в бюджеті держави, тому Україна тривалий час потребуватиме зовнішньої фінансової підтримки від партнерів. Необхідно пролонгувати податкові пільги для малого та середнього бізнесу, що дозволить наповнювати місцеві бюджети та забезпечить робочими містами населення громад. У перспективі розвитку необхідно вже на початку відновлення промислових об'єктів розробляти плани відповідно до Індустрії 4.0–5.0, що дасть змогу вітчизняним підприємствам інтегруватися у світові ланцюги доданої вартості. Такі проекти в майбутньому дозвлять створити в Україні найбільшу промислову зону індустріальних парків. Для держави зараз важливим є відстоювання своїх національних інтересів у питаннях відбудови територій та об'єктів, оскільки це є фундаментом для майбутнього її зростання та розвитку. Враховувати необхідно також безпекові чинники, які в стратегіях відновлення відіграватимуть ключову роль, оскільки сусідство з країною-агресором вимагає відповідних заходів безпеки.

ВИСНОВКИ

Війна в Україні стала тим переломним моментом, який докорінно змінив долі людей і сценарії розвитку держави. Повоєнне відновлення держав багато в чому залежить від геополітичних, природно-географічних, економічних, соціокультурних особли-

востей та стану розвитку країни в довоєнний період. Для успішної реалізації таких проектів доцільно виокремити найбільш оптимальні та ефективні заходи з досвіду інших країн, які є прийнятними для України. Можна виокремити загальні риси в питаннях повоєнного відновлення світових економік, які мають схожий характер, та різні інструменти реалізації. До таких загальних рис можна віднести: планування, зниження рівня безробіття населення завдяки розвитку малого та середнього бізнесу, самозайнятості; експортному орієнтуру економіки; розвитку високотехнологічних галузей промисловості; розширенню податкових стимулів; орієнтації на виробництва з високим рівнем доданої вартості; розвитку підприємств із замкнутим циклом виробництва; створенню умов для залучення інвесторів; прозорості та відкритості процедур реалізації інвестиційних проектів.

Підсумовуючи дослідження, можна виокремити певні загальні напрями розвитку інституціонального забезпечення територіальної організації господарства в умовах повоєнного відновлення країни:

- ✦ відстоювання своїх інтересів у міжнародних планах допомоги щодо відновлення держави, з урахуванням своїх власних цілей та подальшого розвитку;
- ✦ відновлення територій повинно відбуватися на основі зарубіжного досвіду інших країн, але з використанням тих інструментів, які є ефективними саме для нашої держави з урахуванням ресурсних можливостей і ризиків;
- ✦ розробка стратегій розвитку та відновлення повинна базуватися на припущенні, що тривалість збройного конфлікту буде досить довгою, тому всі заходи мають бути орієнтовані саме на розвиток територій в умовах воєнної загрози в майбутньому;
- ✦ відбудова промисловості повинна базуватися не на сировинній базі, а на підприємствах із замкнутим циклом виробництва, що дозволить збільшити доходи як населення, так і держави в цілому;
- ✦ відбудова об'єктів інфраструктури повинна базуватися на принципах Індустрії 4.0–5.0, які включають екологічність, енергоефективність, економічність виробництв.

Такі заходи дозволять максимально ефективно відновлювати постраждалі території та господарства, що в сукупності сприятиме сталому розвитку держави в майбутньому. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Жирій К. У програмі «Оселя» тепер доступне житло на етапі будівництва: чого чекати від ринку / УНІАН. 27.06.2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/>

- finance/u-programi-yeoselya-teper-dostupne-zhitlo-na-etapi-budivnictva-chogo-chekati-vid-rinku-12303105.html
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
 3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
 4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
 5. Ukraine – Displacement Report – Area Baseline Report (Raion level) – Round 13 / IOM UN MIGRATION. 13.09.2022. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-displacement-report-area-baseline-report-raion-level-round-13?close=true>
 6. Мартинович Н. О. Прикладні імперативи оцінки соціально-економічної ефективності повоєнної розбудови регіонів України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 1. С. 98–113. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1\(33\)-98-113](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1(33)-98-113)
 7. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналіт. доп. / В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін. ; за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>
 8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
 9. Перепелюкова О. В. Безпекові чинники забезпечення територіальної організації сфери матеріального виробництва регіонів в умовах повоєнного відновлення держави. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Vol. 7. No. 4. P. 285–290. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-4-43>
 10. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 р. № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>
- REFERENCES**
- [Legal Act of Ukraine] (1997). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>
- Martynovych, N. O. "Prykladni imperatyvy otsinky sotsialno-ekonomichnoi efektyvnosti povoiennoi rozbudovy rehioniv Ukrainy" [Applied Imperatives of Assessing the Socio-Economic Efficiency of the Post-War Development of the Regions of Ukraine]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 1 (2023): 98-113. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1\(33\)-98-113](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1(33)-98-113)
- Oftsiniy сайт Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- Perepeliukova, O. V. "Bezpekovi chynnyky zabezpechennia terytorialnoi orhanizatsii sfery materialnoho vyrobnytstva rehioniv v umovakh povoiennoho vidnovlennia derzhavy" [The Security Factors of Ensuring the Territorial Organization of the Economy in the Regions under the Conditions of Post-War State Reconstruction]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 7, no. 4 (2022): 285-290. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-4-43>
- Potapenko, V. H. et al. *Mistseve samovriaduvannia yak chynnyk stiikosti tylu* [Local Self-government as a Factor in the Stability of the Rear]. Kyiv: NISD, 2023. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>
- "Ukraine – Displacement Report - Area Baseline Report (Raion level) – Round 13". *IOM UN MIGRATION*. September 13, 2022. <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-displacement-report-area-baseline-report-raion-level-round-13?close=true>
- Zhyrii, K. "U prohrami «eOselia» teper dostupne zhytlo na etapi budivnytstva: choho chekaty vid rynku" [The "eOselya" Program Now Offers Affordable Housing under Construction: What to Expect from the Market]. *UNIAN*. June 27, 2023. <https://www.unian.ua/economics/finance/u-programi-yeoselya-teper-dostupne-zhitlo-na-etapi-budivnictva-chogo-chekati-vid-rinku-12303105.html>